

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา มีท้องถิ่นชนบทมากมายที่ด้วยความเจริญ และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตต่ำ อันเป็นลักษณะของประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ปัญหานี้จะแก้ไขให้ดีขึ้นได้ก็ด้วยการให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ ในชุมชนชนบทเหล่านี้ เพราะ "การศึกษาเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสุขของมนุษย์ ความสามารถในการสมาคม ตลอดจนความก้าวหน้าและการพัฒนาของประเทศ"¹ บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการให้การศึกษาเด็กในชนบทให้ได้ผลดีก็คือ ครู ดังนั้นครูควรจะต้องมีความรู้ มีทักษะ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามโปรแกรมของโรงเรียน ต้องเข้าใจในวิธีการจัดและการดำเนินกิจกรรมการทำงานร่วมกัน เพื่อผลสำเร็จตามนโยบายของโรงเรียน"² แต่ครูที่สอนในโรงเรียนชนบทจะทำงานต่างจากครูที่สอนในเมือง ดังที่ ดร. สายหยุด จำปาทอง³ กล่าวว่า "ครูในชนบทจะไม่ทำหน้าที่เฉพาะการสอนวิชาการ คือสอนให้เด็กอ่านออก

¹M.B. Lourence Filho, L.A. Creedy, EA Pires, and Isidro Casstillo, The Training of Rural Teachers (Basle: Co-operative Printing Works of the Swiss Co-operative Union, 1953), p. 9.

²Rudyard K. Bent, and Lloyd McCann, Administration of Secondary School (New York: McGraw-Hill Company Inc., 1960), p. 8.

³สายหยุด จำปาทอง, "การสร้างครูสำหรับชนบท," วิทยากร, 49 (พฤศจิกายน - ธันวาคม, 2505), หน้า 57.

เขียนได้เท่านั้น แต่ยังคงแนะนำช่วยเหลือเด็กและชาวบ้านให้จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และเพื่อนบ้านให้ดีขึ้น" ดังนั้นจึงมีปัญหาก่เกิดขึ้นว่า เราจะไ้ครูที่เข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบ มีคุณภาพพอที่จะปฏิบัติงานได้สำเร็จ และมีประสิทธิภาพจากที่ใด ที่. อาร์. เบทเทน (T.R. Batten)⁴ ได้กล่าวว่ เพื่อให้ได้มาซึ่งครูที่สามารถสอนในทางวิชาการ และยอมรับว่าการช่วยประชาชนในชุมชนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ครูจะต้องปฏิบัติ มีวิธีการปฏิบัติได้ 2 วิธี คือ

1. การฝึกหัดครู
2. การให้การอบรมแก่ครูประจำการ

แต่ T.R. Batten เห็นว่า การปฏิบัติในข้อที่ 2 คือการให้การอบรมแก่ครูประจำการนั้นได้ผลน้อยกว่าการฝึกหัดครู เพราะครูประจำการนั้นมักจะเคยชินต่อการปฏิบัติที่ผิด ๆ คือมุ่งแต่จะสอนวิชาการอย่างเดียว โดยไม่ยอมรับว่าการช่วยประชาชนในชุมชนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ครูจะต้องปฏิบัติ เป็นการยากที่จะฝึกอบรมให้ครูประจำการกระทำสิ่งใหม่ ควรจะมุ่งในด้านการฝึกหัดครูจะได้ผลดีกว่า และในการผลิตครูเพื่อออกไปทำการสอนในโรงเรียนชนบทนั้นควรมุ่งหมายว่า จะฝึกนักเรียนฝึกหัดครูให้มีความสามารถสอนในโรงเรียนชนบทตามแนวการศึกษาแผนใหม่ สร้างและฝึกให้นักเรียนฝึกหัดครูพัฒนาความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นการให้ประสบการณ์แก่นักเรียนฝึกหัดครูในการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ของชุมชนนั้น

* กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในชนบทจึงได้ตั้งโครงการฝึกหัดครูชนบทขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2499 โดยมีความเป็นมาดังจะกล่าวโดยย่อต่อไปนี้

⁴T.R. Batten, School and Community in The Tropics (London: Oxford University Press, 1959), pp. 127-128.

โครงการฝึกหัดครูชนบท เกิดมาจากแนวความคิดที่จะให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น การให้การศึกษแก่เด็กในโรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของเด็กที่บ้านและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ เพื่อการผลิตเยาวชนของชาติให้ออกไปดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและเหมาะสม อันจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป นอกจากการให้การศึกษแก่เด็กแล้ว โรงเรียนควรมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนด้วย โดยการให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชนซึ่งพ้นจากโรงเรียนไปแล้ว เพื่อให้มีความอยู่ดีกินดี ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อความเจริญของชุมชนนั้น ๆ เช่น การปรับปรุงการเกษตร การส่งเสริมอนามัยส่วนตัวและชุมชน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดในการศึกษา และการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้น ทั้งนี้โดยอาศัยเด็กนักเรียนเป็นสื่อที่จะชักจูงโรงเรียนไปหาชุมชน และชักจูงชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน

✓ โครงการฝึกหัดครูชนบทได้เริ่มดำเนินงานทดลองตามโครงการที่โรงเรียนฝึกหัดครูอุบลราชธานีเป็นแห่งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 และได้จัดส่งนักเรียนฝึกหัดครูออกไปฝึกสอนและปฏิบัติงานตามโครงการในต้นปีการศึกษา 2500 จนปัจจุบันนี้โครงการฝึกหัดครูชนบทได้ขยายงานออกไปยังสถานศึกษาฝึกหัดครูทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาครวม 27 แห่ง แต่เนื่องจากได้มีการรวมสถานศึกษาฝึกหัดครูบางแห่งเข้าด้วยกัน จึงมีสถานศึกษาฝึกหัดครูทั้งหมดทั่วประเทศในเวลานี้ 25 แห่ง (ตามสถิติปี พ.ศ. 2513)

ความมุ่งหมายของโครงการฝึกหัดครูชนบท

แต่เดิมโครงการฝึกหัดครูชนบทที่มีความมุ่งหมายที่จะเตรียมครูจากสถานศึกษาฝึกหัดครูเพื่อสิ่งสำคัญใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ

1. เพื่อเตรียมครูไปปรับปรุงการเรียนการสอนและโรงเรียน ตลอดจนจนช่วยทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. เพื่อเตรียมครูให้เป็นผู้นำของชุมชน ในการที่จะมีส่วนร่วมปรับปรุงและส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนนั้นให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

แต่เนื่องจากนักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาเข้าว่อยู่มาก มีอายุในเกณฑ์เฉลี่ยเพียง 17 ปีเท่านั้น จึงไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของ

ความมุ่งหมายประการที่ 2 ได้ ความมุ่งหมายในข้อนี้จึงเปลี่ยนไปเป็น "เพื่อให้ให้นักเรียนฝึกหัดครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเป็นผู้นำของชุมนุมชนในการที่จะมีส่วนร่วมปรับปรุง และส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมนุมชนนั้นให้มีมาตรฐานสูงขึ้น"

และความมุ่งหมายรองอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการเตรียมตัวครูให้คุ้นเคยกับการดำเนินชีวิตในชนบท และสามารถจะเป็นครูที่ดีในชนบทต่อไปในอนาคต

โครงการฝึกหัดครูยึดหลักการใหญ่ ๆ เพื่อการดำเนินงาน 2 หลักการ คือ

1. หลักโรงเรียนแห่งชุมนุมชน
2. หลักการพัฒนาท้องถิ่น

หลักการโรงเรียนชุมนุมชน ก็คือ การที่โรงเรียนจัดหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย และที่จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอันแท้จริงของเด็ก เป็นแหล่งการศึกษาสำหรับประชาชน ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ร่วมมือกับประชาชนในการพัฒนาชุมชน และจัดทำกิจกรรมของชุมนุมชนโดยยึดหลักและวิธีการประชาธิปไตย เป็นศูนย์บริการของชุมชน เป็นผู้นำในการวางแผนการปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนในด้านการรักษาความสะอาด อนามัย และการเกษตร และครูของโรงเรียนชุมชนต้องเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นและเข้มแข็งคนหนึ่งในชุมชน

หลักการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึงการปรับปรุงส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในชุมชนให้สูงขึ้นโดยทั่วกัน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการริเริ่มจัดสร้างความสำเร็จมาสู่ชุมชนของตน การพัฒนาท้องถิ่นเป็นแผนงานร่วมกันระหว่างประชาชน หรือระหว่างประชาชนกับหน่วยราชการต่าง ๆ คั้งนั้นอาจจะเป็นแผนงานที่ประกอบไปด้วยโครงการหลายโครงการที่จะทำพร้อมกันได้ในการที่จะยกมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น

✓ กิจกรรมของโครงการฝึกหัดครูชนบท

กิจกรรมของนักเรียนฝึกสอนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. กิจกรรมในโรงเรียน
2. กิจกรรมในหมู่บ้าน

กิจกรรมในโรงเรียน ประกอบไปด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมในโรงเรียน และบริเวณโรงเรียน กิจกรรมการเกษตร

ก. กิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ งานปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน นักเรียนฝึกสอนควรวางแผนงานร่วมกับครูพี่เลี้ยงเพื่อนำเอาวิธีการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรใหม่ ๆ ไปใช้ เชิญวิทยากร เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อนามัยอำเภอ มาพูดให้นักเรียนฟัง รวมทั้งการจัดห้องเรียนใหม่ บรรยายภาคสนาม จัดมุมประสบการณ์ และการใช้วัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายและราคาถูก มาเป็นอุปกรณ์การสอน

ข. กิจกรรมในโรงเรียนและบริเวณโรงเรียน ได้แก่ การจัดห้องสมุด จัดห้องพิพิธภัณฑ์ จัดห้องปฐมพยาบาล จัดชุดบ่อน้ำดื่ม น้ำใช้ที่ถูกต้องสะอาด จัดทำสวนที่ถึก อนามัย จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด จัดให้มีโรงอาหารหรือโรงประชุม จัดสนามเด็กเล่น

ค. กิจกรรมทางด้านกิจกรรมเกษตร เผยแพร่วิธีการใหม่ ๆ ในการทำสวนครัว ปลูกต้นไม้ ปุ๋ยหมัก เรือนเพาะชำ และการเลี้ยงสัตว์

กิจกรรมในหมู่บ้าน ได้แก่ กิจกรรมการเกษตร การจัดตั้งสมาคมยุวกสิกร แนะนำวิธีทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชผักในบริเวณบ้าน แนะนำให้มีการทำการอุตสาหกรรมในครัวเรือน กิจกรรมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใหญ่ โดยการทำหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน แนะนำการตัดเย็บเสื้อผ้า การปรุงอาหารและการถนอมอาหาร การรักษาความสะอาดบ้านและบริเวณบ้าน การจัดบ้านตัวอย่าง และการจัดให้มีสันทนาการต่าง ๆ เช่น รวบรวมงานพิธีการและเทศกาลจัดกีฬา และประการสุดท้ายที่นักเรียนฝึกสอนต้องปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในท้องถิ่น คือ การปรับปรุงบ้านพักของนักเรียนฝึกสอนเอง

กิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งซึ่งแต่ละโรงเรียนและแต่ละหมู่บ้านย่อมมีความต้องการที่จะปรับปรุงโรงเรียนและหมู่บ้านแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งจะจัดทำตามความจำเป็น

เพื่อให้บรรลุจุดหมายของโครงการฝึกหัดครูชนบท สถานฝึกหัดครูที่รับโครงการนี้ไปปฏิบัติ ใ้ส่งนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาออกฝึกสอนตามโรงเรียน

ในชนบทต่าง ๆ ของจังหวัดที่สถานศึกษาฝึกหัดครูนั้นตั้งอยู่ เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูได้รับประสบการณ์จริง ๆ ในชนบท และ "การที่ส่งนักเรียนฝึกหัดครูไปฝึกสอนในชนบทจริง ๆ นั้น มีสมมติฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ"⁵

1. เป็นโอกาสที่นักเรียนฝึกสอนจะได้ศึกษาชุมชนและจะได้นำวิธีนี้ไปใช้ เมื่อออกไปเป็นครู และพิจารณาเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบางอย่างให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของท้องถิ่นนั้น

2. นักเรียนฝึกสอนได้อยู่รวมกัน ทำงานรวมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในเวลาที่จะปฏิบัติการฝึกสอน นักเรียนเหล่านี้จะได้นำเอาวิธีการไปส่งเสริมเด็กนักเรียนในโรงเรียนชนบทให้มีนิสัยรักการทำงานเพื่อประโยชน์ตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น

3. ประสบการณ์ที่นักเรียนฝึกหัดครูได้รับตอนไปทำการฝึกสอนในชนบทจะช่วยทำให้นักเรียนเหล่านี้มีความสามารถ ความรัก และความเอาใจใส่ที่จะทำงานร่วมกับประชาชนเมื่อสำเร็จออกไปเป็นครู

แต่ในการส่งนักเรียนฝึกหัดครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาออกฝึกสอนในชนบทนั้น มีสิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตคือ "นักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษายังเยาว์อยู่มาก มีอายุในเกณฑ์เฉลี่ยเพียง 17 ปีเท่านั้น"⁶ นักเรียนฝึกหัดครูเหล่านี้ยังมีความเข้าใจและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทั้งด้านการสอนและการทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่เพียงพอ ดังนั้นถ้าจะปล่อยให้เด็กนักเรียนฝึกหัดครูพวกนี้ปฏิบัติงานด้วยตัวของตัวเองโดยปราศจากผู้อยู่ช่วยเหลือนำแล้วจะทำให้การฝึกสอนซึ่งถือว่าเป็น "การจัดประสบการณ์" ให้เด็กนักเรียนฝึกหัดครูได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนมากขึ้นทีละน้อย ๆ"⁷ และเป็นการฝึก

⁵สายหยุด จำปาทอง, เรื่องเดิม, หน้า 59.

⁶กรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์, รายงานการปฏิบัติงานตามโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถานศึกษาฝึกหัดครู ประจำปี พ.ศ. 2512, หน้า 3. (อัครสำเนา.)

⁷สาร บุญสวัสดิ์, "หน้าที่และบทบาทของการฝึกหัดครู," จันทร์เกษม, 62 (มกราคม - กุมภาพันธ์, 2508), 64-67.

ให้นักเรียนฝึกหัดครูมีทัศนคติอันถูกต้องเหมาะสมกับอาชีพของครู และฝึกมนุษยสัมพันธ์อันดีให้สามารถจัดการกับเด็กนักเรียนของตน กับผู้ร่วมงาน และกับประชาชนในชุมชนที่ตนออกไปปฏิบัติงานอยู่"⁸ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

เพื่อให้การฝึกสอนของนักเรียนฝึกหัดครูได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และสมมติฐานของโครงการฝึกหัดครูชนบท นักเรียนฝึกหัดครูควรจะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่มีประสบการณ์ทางการสอนและการทำงานร่วมกับผู้อื่น บุคคลดังกล่าวคืออาจารย์นิเทศก์จากสถานศึกษาฝึกหัดครู และครูพี่เลี้ยงของโรงเรียนฝึกสอน อินโลว์ (Inlow)⁹ ได้เน้นถึงความสำคัญของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงว่า "ในการฝึกสอนนั้น เมื่อนักเรียนฝึกสอนประสบความสำเร็จยากในค่านเนื้อหาวิชา หรือเกิดความเข้าใจผิดในเรื่องการฝึกสอน หรือเกิดปัญหาที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ บุคคลที่จะช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอนก็คืออาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง" ไมเคิลลิส และ ดูมาส (Michaelis และ Dumas)¹⁰ กล่าวว่า "อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงเป็นบุคคลสำคัญในการฝึกสอนที่จะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนประสบความสำเร็จและเป็นครูที่สามารถ"

เอ็ดเวิร์ด เอ. ไพเรส (Edward A. Pires)¹¹ กล่าวว่า ในการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงจะช่วยนักเรียนฝึกสอนได้ในด้านต่อไปนี้ คือ

⁸ Edward A. Pires, Student Teaching Practices in Primary Teacher Training Institution in Asia (Bangkok: UNESCO Regional Office of Education in Asia, 1961), p. 8.

⁹ Gail M. Inlow, Maturity in High School Teaching (Englewood Cliffs N.J. : Prentice-Hall Inc., 1963), p. 403.

¹⁰ John U. Michaelis and Enoch Dumas, The Student Teacher in the Elementary School (Englewood Cliffs N.J. : Prentice-Hall Inc., 1960), p. 13.

¹¹ Edward Pires, op. cit., pp. 113-114.

1. ในการเตรียมหน่วยการสอน เตรียมบทเรียนทั้งเนื้อหาวิชาและขนาดความยากง่าย เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ในการตรวจสอบบันทึกการสอน โดยเฉพาะในตอนเริ่มต้นทำการฝึกสอนใหม่ ๆ เป็นพิเศษ และเมื่อนักเรียนฝึกสอนต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ

3. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้เห็นจุดเด่น ข้อบกพร่องในตัวเอง และมีความตั้งใจที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. ช่วยเหลือให้นักเรียนฝึกสอนให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติต่อเด็กนักเรียน นอกห้องเรียน การศึกษาเด็ก การวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็ก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครูในโรงเรียนฝึกสอน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนฝึกสอนและของสถาบันฝึกหัดครู การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ดังนั้น จะเห็นว่าครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์มีบทบาทและความรับผิดชอบอย่างมากต่อความสำเร็จของนักเรียนฝึกหัดครูในการฝึกสอนตามโครงการฝึกหัดครูชนบทอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงในโครงการนี้ว่าประสบผลสำเร็จหรือมีอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นให้ลดลงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ผู้วิจัยได้เลือกทำการวิจัยเฉพาะการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลาแต่เพียงสถานศึกษาเดียว เนื่องจากผู้วิจัยมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ที่ทำการสอนอยู่ในวิทยาลัยแห่งนี้และมีความคุ้นเคยอยู่กับสภาพการศึกษา ความเป็นอยู่ของประชากรในจังหวัดนี้มากพอสมควร รวมทั้งมีความสนใจในโครงการนี้ตั้งแต่ยังปฏิบัติงานอยู่ และคิดว่าการศึกษาครั้งนี้คงจะมีประโยชน์ต่อวิทยาลัยครูยะลาไม่มากนักน้อยในอันที่จะนำผลการวิจัยไปปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

สภาพทั่วไปและปัญหาของจังหวัดยะลา¹²

¹²แผนพัฒนาการศึกษาด้านภูมิภาค จังหวัดยะลา พ.ศ. 2514 - 2519.

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอาณาเขตและการคมนาคมติดต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลาแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอต่าง ๆ 5 อำเภอ และแบ่งเป็นตำบล 47 ตำบล แบ่งเป็นหมู่บ้าน 230 หมู่บ้าน ศาสนาที่พลเมืองนับถือมากที่สุดคือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีประมาณ 60 % รองลงไปคือศาสนาพุทธ ประมาณ 22 % ศาสนาขงจื้อประมาณ 12 % และศาสนาอื่น ๆ 6 %

ภูมิประเทศทั่วไปของจังหวัดยะลาเป็นป่าเขา บริเวณชายแดนหลายตำบลเป็นที่หลบซ่อนของผู้ก่อการร้าย ประกอบกับพลเมืองตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจายตามที่ราบไหลเขาทั่วไป จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านการปกครอง สังคม และมีผลสะท้อนมาถึงการจัดการศึกษาอีกด้วย

พลเมืองส่วนใหญ่ของจังหวัดยะลาประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม การศึกษาของประชากรอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่โดยเฉพาะในชนบทยังมีสุขภาพอนามัยไม่ดีเท่าที่ควร ปัจจุบันหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น อนามัย พัฒนาการชุมชน และการศึกษาได้พยายามส่งเสริมปรับปรุงเรื่องนี้อยู่เสมอ

ปัญหาทางการศึกษาของจังหวัดยะลา ก็คือ ครู บุคลากรศึกษามีครูไม่เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ

การปฏิบัติงานตามโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา

วิทยาลัยครูยะลาได้รับเอาโครงการฝึกหัดครูชนบทของกรมการฝึกหัดครูมาดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เพื่อช่วยแก้ปัญหาการศึกษา ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนช่วยยกระดับการศึกษาและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่นชนบทของจังหวัดยะลาให้สูงขึ้น ตั้งแต่ปี 2503 จนถึงปี พ.ศ. 2516 มีโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท 11 แห่ง คือ (ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา)

1. โรงเรียนวัดลำพะยา
2. โรงเรียนวัดข้างไถ
3. โรงเรียนวัดนาประคู้
4. โรงเรียนวัดทรายขาว
5. โรงเรียนบ้านจือเนื้อแร

6. โรงเรียนบ้านบันนังนุโย
7. โรงเรียนบ้านกรงปีนัง
8. โรงเรียนบ้านท่านบ
9. โรงเรียนบ้านตาเนาะบูเตะ
10. โรงเรียนบ้านพงกุแล
11. โรงเรียนบ้านตาซี้

เนื่องจากจังหวัดยะลา มีสภาพการณ์ที่เต็มไปด้วยผู้ก่อการร้าย โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอนในชนบท โดยเฉพาะด้านกิจกรรมในหมู่บ้าน คือสามารถปฏิบัติได้เพียงอย่างเดียว คือการปรับปรุงบ้านพักของนักเรียนฝึกสอนให้เป็นแบบอย่างเท่านั้น ส่วนกิจกรรมในโรงเรียนนั้นนักเรียนฝึกสอนยังสามารถปฏิบัติได้

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักเรียนฝึกสอน ในการสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาปริมาณความช่วยเหลือที่อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงได้ให้แก่ นักเรียนฝึกสอน ในความดูแลด้านการสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และความช่วยเหลือที่ต้องการจากสถานศึกษาฝึกหัดครูเป็นพิเศษ ของครูพี่เลี้ยง
4. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการดำเนินโครงการฝึกหัดครูชนบท และอุปสรรคในการปฏิบัติงานการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศ
5. เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านของนักเรียนฝึกสอน ตามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง
6. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอนในขณะที่ทำการฝึกสอนอยู่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาความคิดเห็นของบุคคล 3 พวก คือ

1. ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศที่เคยทำกรณีศึกษา และกำลังทำกรณีศึกษา
ในโรงเรียนฝึกสอนที่อยู่ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา
2. ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท
ของวิทยาลัยครูยะลา
3. ความคิดเห็นของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา (เฉพาะ
นักเรียนภาคปกติ) ของวิทยาลัยครูยะลา ที่ออกฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการ
ฝึกหัดครูชนบท ในเทอมที่ 1 และเทอมที่ 2 ของปีการศึกษา 2515

โรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลามี 11 แห่ง¹³

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้

1. ฝ่ายสถานศึกษาฝึกหัดครู คือวิทยาลัยครูยะลา การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางใน
การปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค
ต่าง ๆ ของผู้มีส่วนร่วมในโครงการฝึกสอนนี้

2. ฝ่ายอาจารย์นิเทศ การวิจัยนี้ช่วยให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่
อาจารย์นิเทศการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลาประสบอยู่ ซึ่ง
เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นเทศการสอนได้ไม่เต็มที่ การวิจัยนี้ยังจะช่วยให้อาจารย์นิเทศเข้าใจถึง
ความต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำของนักเรียนฝึกหัดครู ตลอดจนครูพี่เลี้ยง ทั่ว
อาจารย์นิเทศมีความเข้าใจดีขึ้น ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์นิเทศกับ ครู
พี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนเป็นไปได้อย่างดี และสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

¹³ ทุกรายชื่อหน้า 9-10.

3. ฝ่ายครูพี่เลี้ยง ทำให้ครูพี่เลี้ยงได้เข้าใจถึงความต้องการความช่วยเหลือ และคำแนะนำของนักเรียนฝึกหัดครู และยังคงได้ทราบถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้ครูพี่เลี้ยงทำงานได้ไม่เต็มที่ ตลอดจนทราบความต้องการความช่วยเหลือจากวิทยาลัยครูยะลาของครูพี่เลี้ยง ถ้าวิทยาลัยครูยะลาให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ครูพี่เลี้ยงต้องการแล้วก็จะทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูพี่เลี้ยงดีขึ้น

4. ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ทำให้เห็นความสำคัญของโรงเรียนฝึกสอนต่อโครงการฝึกหัดครูชนบท และในขณะเดียวกันช่วยให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของนักเรียนฝึกสอนต่อโรงเรียนในชนบทในภาคหน้า โรงเรียนฝึกสอนจะได้ให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

5. ฝ่ายนักเรียนฝึกสอน ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้นักเรียนฝึกหัดครูได้ปรับปรุงตนเองทั้งในความรู้วิชาการและบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการเป็นครูที่ดีของชนบทในอนาคต

6. การปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทจะมีผลสะท้อนไปถึงการพัฒนาชนบทซึ่งเป็นส่วนสำคัญของประเทศชาติ

วิธีที่จะดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินงานโดยการค้นคว้าและศึกษาจากหนังสือ คารา เอกสาร การนิเทศการสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลาโดยเฉพาะ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ และการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้ขอความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน เพื่อที่จะนำเอาความคิดเห็นเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแบบสอบถามที่สร้างมีทั้งหมด 3 ชุด สำหรับถามอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน

ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งแบบเลือกตอบ (check-list) แบบปลายเปิด (Open-end) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แล้วนำแบบสอบถามไปส่งให้กับอาจารย์นิเทศก์ที่เคยทำการนิเทศและกำลังนิเทศการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา 11 แห่ง และนักเรียนฝึกสอนของวิทยาลัยครูยะลาระดับประกาศนียบัตร

วิชาการศึกษาที่ออกฝึกงานในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในเทอมที่ 1 และ
 เทอมที่ 2 ปีการศึกษา 2515 ด้วยตนเอง เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้วให้นำมาวิเคราะห์เป็น
 ร้อยละ หาค่าเฉลี่ยความคิดเห็น แล้วนำความคิดเห็นของนักเรียนฝึกสอน และครูพี่เลี้ยง
 นักเรียนฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ มาเปรียบเทียบแสดง
 ให้เห็นในตาราง นำผลของการวิเคราะห์มาตีความ สรุป พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้เป็นภาษาเฉพาะในการวิจัยนี้

ในการวิจัยครั้งนี้มีศัพท์เฉพาะบางคำที่ควรอธิบายให้เข้าใจตรงกัน คือ
 อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูยะลาที่ได้รับแต่งตั้งจากวิทยาลัย
 ให้เป็นผู้นิเทศการฝึกสอน และประสานงานระหว่างโรงเรียนฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง นักเรียน
 ฝึกสอน และวิทยาลัยครูยะลา

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูในโรงเรียนฝึกสอนที่เป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชา
 หรือครูอื่น ๆ ที่โรงเรียนฝึกสอนจัดให้ทำหน้าที่แนะนำช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอน

นักเรียนฝึกสอน หมายถึง นักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ซึ่ง
 ทางวิทยาลัยครูยะลาส่งออกไปฝึกภาคปฏิบัติในโรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท

โรงเรียนฝึกสอน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทที่ทางวิทยาลัยครู
 ยะลาเลือกให้นักเรียนฝึกสอนออกไปทดลองปฏิบัติการสอน และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการ
 พัฒนาหมู่บ้านตามโครงการฝึกหัดครูชนบท จำนวน 11 โรงเรียน¹⁴

การฝึกสอนตามโครงการฝึกหัดครูชนบท หมายถึง การฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอน
 และในขณะที่เดียวกันก็ฝึกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนในละแวกที่โรงเรียน
 ฝึกสอนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อทดลองประสบการณ์ในการสอน และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการ
 พัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

¹⁴ ทุกรายชื่อหน้า 9-10.

โครงการฝึกหัดครูชนบท หมายถึง โครงการผลิตครูให้มีความสามารถ 2 ทาง
คือ การสอนในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมช่วยเหลือชุมชนในการปรับปรุงความเป็นอยู่
ให้ดีขึ้น เป็นโครงการที่กรมการฝึกหัดครูจัดและดำเนินงาน